
การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา

The Development of Learning Network for Teaching According to the
Educational Reform in Basic Educational Schools, NakhonRatchasima

สมบูรณ์ ตันยะ*

Somboon Tanya

สิทธิศักดิ์ จุลศิริพงษ์**

Sittisak Julsiripong

ประมวล ตันยะ***

Pramual Tanya

สิรินาถ จงกลกลาง****

Sirinath Jongkulklang

ชยพล ธงภักดี*****

Chayapol Thongphukdee

ลลิตา ธงภักดี*****

Lalita Thongphukdee

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การจัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอน ตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยมีดังนี้ 1. กลยุทธ์ในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยมาตรการในการพัฒนา 4 ข้อ คือ 1) ดำเนินการเสริมพลังอำนาจให้แก่ครูที่มีองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมการสอน 2) จัดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดนวัตกรรมการสอน 3) ส่งเสริมให้ใช้นวัตกรรมการสอนพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนและ 4) เผยแพร่นวัตกรรมการสอนและผลการใช้นวัตกรรมการสอนในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน 2. เครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอน ตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยครูแกนนำ 30 คน ครูเครือข่าย 29 คน นวัตกรรมสอนที่นำมาใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีจำนวน 13 นวัตกรรม

*อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

**อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

***อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

****อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

*****อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

3. ผลการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ครูแกนนำและครูเครือข่ายมีความรู้ความสามารถในการใช้นวัตกรรมการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมการสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ครูแกนนำและครูเครือข่ายมีความพึงพอใจต่อการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : เครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอน / การปฏิรูปการศึกษา

ABSTRACT

The purpose of this study was to develop learning network for teaching according to the education reform in basic educational schools, NakhonRatchasima. The study was divided into 3 phases as follows; Phase 1 to establish the strategies for the development of learning network for teaching according to the educational reform in basic educational schools. Phase 2 to find the learning network for teaching according to the educational reform in basic educational schools. Phase 3 to study the results of the activities of learning network for teaching according to the educational reform in basic educational schools. The results were as follows. 1. The strategies for the development of learning network for teaching according to the educational reform in basic educational schools, NakhonRatchasima included 4 developmental measures as follows ; 1) enforcing power to teachers who had the body of knowledge in teaching innovation 2) providing opportunities to exchange and transfer knowledge and innovation relating to teaching 3) encouraging teachers to implement the teaching innovation to develop students' learning by means of classroom research and 4) spreading the teaching innovation and results of the implementation to develop students. 2. The learning network for teaching according to the educational reform in basic educational schools, NakhonRatchasima consisted of 30 master teachers and 29 network teachers and 13 teaching innovations were implemented to exchange to knowledge. 3. The results of the activities of learning network for teaching according to the educational reform in basic educational schools in NakhonRatchasima showed that ; master and network teachers had been capable of applying the innovation in general at highest and high level. The results of implementing the innovation into the classroom showed that students gained learning achievement higher than before implementing the innovation ; also, it was higher than expected. master and network teachers were satisfied with the activities of the learning network for teaching in general at high level.

Keywords : Learning Network for Teaching / Educational Reform

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิรูปการศึกษาในทุกระดับถือเป็นนโยบายสำคัญด้านการศึกษาของประเทศ หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2545) ในการปฏิรูปการเรียนรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ครูผู้สอน เนื่องจากครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดแก่ผู้เรียน จากผลการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมมีปัญหาด้านครูผู้สอน คือ ครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงวุฒิ ครูมีภาระงานสอนมาก ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งครูไม่ปรับเปลี่ยนวิธีจัดกระบวนการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมชัย วงษ์นาค และทวนทอง เขาวงกตพิศ (2558) ที่พบว่าปัญหาการปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในระดับมากได้แก่ ครูผู้สอน จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และมีความต้องการการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมบุรณ์ ตันยะ และคนอื่นๆ(2553) ที่พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครราชสีมา ขาดความรู้และประสบการณ์ในด้านเทคนิควิธีสอน และการพัฒนาครู โดยการฝึกอบรมด้านเทคนิค วิธีการสอนในระยะเวลายาวๆ ไม่ช่วยให้ครูสามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามลำพังได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ครูยังต้องการการพัฒนาในหลายด้าน โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อรวมทั้งนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

เมื่อพิจารณาครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรมด้านการสอน พบว่ามีการกระจายอยู่ทั่วไป ทั้งครูผู้สอนที่มีการพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองจนมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ได้รับการยกย่องให้เป็นครูต้นแบบ ครูดีเด่น ด้านการสอนในกลุ่มสาระต่างๆ นอกจากนั้นยังมีครูผู้สอนอีกจำนวนมากที่สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาระดับปริญญาโทสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน หรือสาขาทางการสอนอื่นๆ จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั่วประเทศ บุคลากรเหล่านี้ส่วนมากถือเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ รูปแบบวิธีการสอนและเทคนิคการสอนแบบต่างๆ จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร และมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในรูปแบบวิธีการสอน หรือเทคนิคการสอนอย่างน้อย 1 วิธี จากการทำวิทยานิพนธ์ด้านการสอนของตนเอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาได้จัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ปัจจุบันมีนักศึกษาระดับปริญญาโทสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนสำเร็จการศึกษาไปแล้วมากกว่า 200 คน ส่วนใหญ่กระจายปฏิบัติงานอยู่ตามสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนครราชสีมา ในการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนได้ให้ความสำคัญและเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้กับหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบวิธีสอนแบบต่างๆ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนักศึกษาทุกคนต้องทำวิทยานิพนธ์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร และนักศึกษามากกว่าร้อยละ 90 ได้เลือกทำวิทยานิพนธ์ที่เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ออกแบบโดยผู้เรียน โดยใช้รูปแบบวิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ ซึ่งทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชานี้เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในรูปแบบวิธีสอนหรือเทคนิคการสอนอย่างน้อย 1 วิธีตามที่ใช้เลือกใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

จากการติดตามมหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาอย่างไม่เป็นทางการ ตั้งแต่รุ่นแรกจนถึงปัจจุบัน พบว่า บางคนสามารถนำความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์จากการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์ไปใช้พัฒนาการเรียนการสอน รวมทั้งพัฒนาผลงานทางวิชาการเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพของตนได้เป็นอย่างดี แต่ส่วนมากมักจะกลับเข้าไปสู่การใช้วิธีการสอน

แบบเดิมๆ ไม่มีโอกาสหรือไม่ตระหนักที่จะนำความรู้ความสามารถและประสบการณ์ต่างๆ ที่ตนมี มาพัฒนางานในหน้าที่ของตนหรือขยายองค์ความรู้ไปสู่ครูคนอื่น ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง ดังนั้น เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ด้านการสอนของมหาบัณฑิตเหล่านี้ไม่หยุดนิ่ง มีการทบทวน ต่อยอดองค์ความรู้หรือถ่ายทอดขยายต่อให้ผู้อื่นเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงเห็นสมควรที่จะมีการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการจัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนที่ประกอบด้วย มหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิรูปการศึกษา ให้เข้ามาเป็นสมาชิกของเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอน มีการกระตุ้นและจัดโอกาสให้ครูในเครือข่ายได้มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์ความรู้และประสบการณ์ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น จนเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนขึ้น และเมื่อเข้มแข็งเพียงพอจะสามารถขยายเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนให้แก่เพื่อนครูในโรงเรียนเดียวกันและเพื่อนครูในโรงเรียนใกล้เคียงได้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา และสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาในท้องถิ่นให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษาของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อจัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานกิจกรรมของเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา ในด้านต่อไปนี้
 - 3.1 ความรู้ความสามารถในการใช้วัตกรรมการสอนของบุคลากรในเครือข่ายการเรียนรู้
 - 3.2 ผลการนำความรู้ด้านนวัตกรรมการสอนที่ได้รับเพิ่มไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนของบุคลากรในเครือข่าย
 - 3.3 ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานกิจกรรมของเครือข่ายของบุคลากรในเครือข่าย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการโดย คณะผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค ยกร่างกลยุทธ์ จัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบ ให้คำแนะนำ ปรับแก้ไขกลยุทธ์และประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การจัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดตั้งเครือข่ายดำเนินการตามมาตรการและกิจกรรมที่กำหนดไว้ในกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่าย ที่ได้จากการวิจัยขั้นตอนที่ 1 ประกอบด้วยการคัดเลือกครูแกนนำ ตามเกณฑ์ที่กำหนดให้ ครูแกนนำแต่ละคนเลือก

ครูเครือข่ายมาคนละ 1 คน จัดประชุมครูแกนนำ เพื่อทบทวนแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรม การสอน ครูแกนนำถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในการใช้นวัตกรรมการสอนให้แก่ครูเครือข่ายของตน ครู แกนนำและครูเครือข่ายนำความรู้ด้านนวัตกรรมการสอนไปใช้ในการจัดการเรียนรู้และรายงานผลการใช้นวัตกรรม การสอนในรูปแบบของการวิจัยในชั้นเรียน ภายใต้การนิเทศติดตามผลของคณะผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูป การศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มเป้าหมาย เป็นครูแกนนำและครูเครือข่ายที่ได้ในขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมการสอน แบบสอบถามความรู้ ความสามารถในการใช้นวัตกรรมการสอนและแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย การเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะเป็น แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและวิเคราะห์เนื้อหา นอกจากนั้นได้มีการ จัดประชุมนำเสนอผลการเรียนรู้และการใช้นวัตกรรมการสอนของครูแกนนำและครูเครือข่ายการเรียนรู้ด้าน การสอนให้แก่ผู้สนใจ โดยมีทั้งการนำเสนอแบบบรรยายและจัดนิทรรศการ และมีผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ และ ดร.มารุต พัฒนา มาร่วมวิพากษ์การนำเสนอผลการใช้นวัตกรรม การสอนตลอดทั้งวัน

สรุปผลการวิจัย

1. กลยุทธ์ในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยมาตรการในการพัฒนา 4 ข้อ คือ 1) ดำเนินการเสริมพลังอำนาจให้แก่ ครูที่มีองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมการสอน 2) จัดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดนวัตกรรมการสอน 3) ส่งเสริมให้ใช้นวัตกรรมการสอนพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน และ 4) เผยแพร่นวัตกรรมการสอนและผลการใช้นวัตกรรมการสอนในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ในแต่ละ มาตรการได้กำหนดกิจกรรม และตัวชี้วัด/เกณฑ์ และนอกจากนี้ได้กำหนดแผนปฏิบัติการไว้อย่างชัดเจน ผลการ ประเมินกลยุทธ์ พบว่า องค์ประกอบของกลยุทธ์มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด 1 ข้อ และระดับมาก 2 ข้อ มาตรการมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 3 มาตรการ และระดับมาก 1 มาตรการ มีความเป็นไปได้ในระดับ มากที่สุด 2 มาตรการ และระดับมาก 2 มาตรการ ส่วนกิจกรรม พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 5 กิจกรรมและระดับมาก 3 กิจกรรม มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด 4 กิจกรรม และระดับมาก 4 กิจกรรม

2. การจัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ได้เครือข่ายการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย ครูแกนนำ จำนวน 30 คนที่มีนวัตกรรม การสอนเดิม คนละ 1 นวัตกรรม และการเรียนรู้ด้านนวัตกรรมการสอนใหม่อีกคนละ 1 นวัตกรรม และครูเครือข่าย จำนวน 29 คน ที่เรียนรู้ด้านนวัตกรรมการสอนจากครูแกนนำของตน คนละ 1 นวัตกรรม นวัตกรรมการสอนที่ครู แกนนำและครูเครือข่ายนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มี 13 นวัตกรรม ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD การจัดการเรียนรู้แบบหมวกความคิด 6 ใบ ร่วมกับการ บริหารสมอง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC การจัดการเรียนรู้แบบพหุปัญญา การจัดการเรียนรู้ แบบชิปปา การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน การจัดการเรียนรู้แบบสร้างความรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้แบบ ไตรสิกขา การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิกซอร์ การจัดการเรียนรู้แบบใช้ ปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบโพลยา

กิจกรรมของเครือข่ายดำเนินการตามมาตรการของกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอน ตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 มาตรการ ได้แก่ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้ครูแกนนำ

ได้ทบทวนองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมการสอนของตนเอง เพื่อสร้างความมั่นใจ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้ครูแกนนำได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านนวัตกรรมการสอน มอบหมายภารกิจให้ครูแกนนำแต่ละคนไปสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านนวัตกรรมการสอน โดยการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมการสอนให้แก่ครูในโรงเรียนของตนหรือโรงเรียนใกล้เคียง กระตุ้นให้ครูแกนนำและครูเครือข่ายนำความรู้ด้านนวัตกรรมการสอนไปใช้พัฒนาการเรียนรู้นักเรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน โดยคณะผู้วิจัยและครูแกนนำนิเทศติดตามการใช้นวัตกรรมการสอนในการพัฒนาการเรียนรู้นักเรียนแบบกัลยาณมิตร และจัดประชุมนำเสนอวัตกรรมการสอน รวมทั้งผลการใช้นวัตกรรมสอนในการพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน

วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูแกนนำและครูเครือข่ายจนทำให้การพัฒนานวัตกรรมประสบความสำเร็จ พบว่า ใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายหลากหลาย เช่น การประชุมชี้แจง การพูดคุย การกระตุ้น การเสริมแรง การสนทนา การสอบถาม การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์หรือ E-mail การหาเอกสารและแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม ให้การติดตามแนะนำ และการสังเกตชั้นเรียน

3. ผลการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า

3.1 ครูแกนนำมีความรู้ความสามารถในการใช้นวัตกรรมสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ข้อ ระดับมาก 2 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ครูแกนนำมีโอกาสพบทบทวนและ/หรือถ่ายทอดความรู้ด้านนวัตกรรมการสอน ทำให้มีความเข้าใจในนวัตกรรมการสอนเพิ่มขึ้น รองลงมาคือ ครูแกนนำยินดีที่จะถ่ายทอดความรู้ด้านนวัตกรรมการสอนที่มีอยู่ให้แก่เพื่อนครูที่สนใจ และครูแกนนำได้ใช้หรือประยุกต์ใช้นวัตกรรมสอนที่มีอยู่เดิมในการพัฒนาการเรียนการสอน รวมทั้งมีความต้องการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ด้านนวัตกรรมสอนอื่นๆ ต่อไป ตามลำดับ และพบว่า ครูเครือข่ายมีความรู้ความสามารถในการใช้นวัตกรรมสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ครูเครือข่ายเห็นประโยชน์ของการใช้นวัตกรรมสอนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน รองลงมา ครูเครือข่ายมีความต้องการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ด้านนวัตกรรมสอนอื่นๆ ต่อไป และครูเครือข่ายมีความรู้ด้านนวัตกรรมสอนเพิ่มขึ้น รวมทั้งยินดีที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมสอนที่มีอยู่ให้แก่เพื่อนครูที่สนใจตามลำดับ

3.2 ครูแกนนำและครูเครือข่ายทุกคน ได้นำความรู้ด้านนวัตกรรมสอนที่รับเพิ่มไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน โดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้และรายงานผลการจัดการเรียนรู้นี้ในรูปแบบของการวิจัยในชั้นเรียน ผลการใช้นวัตกรรมสอน พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และจากการสะท้อนความรู้ของครูแกนนำและครูเครือข่าย พบว่า มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการสอน และมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาการเรียนการสอนให้เป็นอย่างต่อเนื่องต่อไป

3.3 ครูแกนนำมีความพึงพอใจต่อการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ข้อ ระดับมาก 7 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การประชุมชี้แจงโครงการและการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน ตามรูปแบบที่คณะผู้วิจัยกำหนด รองลงมาเป็นการประสานงานระหว่างคณะผู้วิจัยและครูแกนนำ/ครูเครือข่าย และการประชุมนิเทศติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการของคณะผู้วิจัย และการประสานงานระหว่างครูแกนนำและครูเครือข่ายตามลำดับ และพบว่า ครูเครือข่ายมีความพึงพอใจต่อการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่

ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การให้คำแนะนำช่วยเหลือในการใช้วัตกรรมการสอนจากครูแกนนำ รองลงมา ได้แก่ การให้คำแนะนำช่วยเหลือในการเขียนรายงานจากครูแกนนำ และการได้รับการถ่ายทอดนวัตกรรมการสอนจากครูแกนนำ ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการดำเนินการสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการจัดทำกลยุทธ์ในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอน โดยคณะผู้วิจัยซึ่งเป็นคณาจารย์ผู้สอนในคณะครุศาสตร์ สามารถจัดทำกลยุทธ์ ที่ประกอบด้วยมาตรการ กิจกรรม ตัวชี้วัด/เกณฑ์ และแผนปฏิบัติการ และสามารถทำให้เกิดการปฏิบัติที่ดีเป็นไปตามแผนปฏิบัติในทุกขั้นตอน ทั้งนี้เพราะในการจัดทำกลยุทธ์นั้นได้ใช้กระบวนการเชิงระบบอย่างมีลำดับขั้นตอน ประกอบด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ของการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ และมีการยกร่างกลยุทธ์ ตรวจสอบกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิในเขตพื้นที่เพื่อสรุปแนวทางที่เป็นไปได้ แล้วดำเนินการปรับปรุงตามคำแนะนำ โดยมุ่งเน้นในกลยุทธ์ที่สามารถนำไปปฏิบัติจริงในสถานศึกษาจนทำให้สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้อย่างครบถ้วนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทศพร ศิริสัมพันธ์ (2539) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบและลักษณะที่สำคัญของการจัดทำกลยุทธ์ที่ประกอบด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในภายนอก การจัดทำกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

2. การจัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา ที่ประกอบด้วยครูแกนนำ ซึ่งเป็นศิษย์เก่าระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 30 คน ได้ผ่านกระบวนการในการคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะในการเรียนรู้ และการสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย และสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นครูแกนนำได้จำนวน 28 คน จาก 30 คน และครูแกนนำ 1 คน สร้างครูเครือข่ายได้ 1 คน แต่มีครูแกนนำ 1 คน สามารถสร้างครูเครือข่ายได้ 2 คน ทำให้ได้ครูเครือข่าย 29 คน ทั้งนี้เพราะการเข้าร่วมเครือข่ายนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจ และเป็นไปตามแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์(2543) ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญในการจัดตั้งเครือข่าย คือ 1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน จนมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย จึงเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อพัฒนาวัตกรรมการสอนซึ่งการรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่จะทำให้เครือข่ายมีความต่อเนื่อง เพราะหากสมาชิกไม่มีความเข้าใจในการเข้าร่วมเครือข่าย จะมีผลทำให้การประสานงานและการขอความร่วมมือในการดำเนินการไปอย่างยากลำบาก 2) การกำหนดภาพในอนาคตร่วมกัน โดยการรับฟังการชี้แจงรายละเอียดของการดำเนินการเครือข่าย และการสนทนา ซักถามจนกระทั่งเข้าใจแนวทางในการดำเนินการอย่างชัดเจน 3) การมีความสนใจร่วมกัน โดยการเลือกนวัตกรรมการสอน ในการเรียนรู้ตามความสนใจและเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มเพื่อนในลักษณะเครือข่ายที่สนใจในเรื่องเดียวกัน 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย โดยเครือข่ายการเรียนรู้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกครั้งที่จะจัดประชุม ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วยวิธีการอื่นโดยใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร 5) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ซึ่งเครือข่ายการเรียนรู้แต่ละคนมีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการเรียนรู้จึงสามารถเสริมสร้างซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี 6)การพึ่งพิงอิงร่วมกัน ซึ่งถึงแม้เครือข่ายการเรียนรู้ ปฏิบัติหน้าที่คนละเขตพื้นที่แต่ด้วยความผูกพันในฐานะศิษย์เก่า และสนใจใฝ่เรียนรู้ร่วมกัน จึงทำให้มีการพึ่งพาอาศัยกันเป็นอย่างดี และ 7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ทั้งนี้เครือข่ายการเรียนรู้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในหลายรูปแบบ ได้แก่ ครูแกนนำและครูเครือข่าย ครูแกนนำและทีมคณะผู้วิจัย ครูเครือข่าย/ครูแกนนำและทีมผู้วิจัย และนอกจากนี้ การจัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้ครั้งนี้ยังปฏิบัติตามรูปแบบของเครือข่าย คือ

เครือข่ายการเรียนรู้ประเภท เครือข่ายวิชาการ (ประเวศ วะสี, 2538) และนอกจากนี้ ที่พบว่ามีครูแกนนำ จำนวน 2 คน คนที่ไม่สามารถสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ได้นั้นเป็นเพราะมีภาระงานการสอนและภาระอื่นที่ โรงเรียนมาก ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างครบถ้วน แต่จากการติดตามก็เห็นว่า เป็นผู้ที่สามารถพัฒนาตนเอง และสามารถนำนวัตกรรมไปใช้ในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

3. การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา สามารถดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมอย่างครบถ้วน โดยครูแกนนำและครูเครือข่ายมีความรู้ความสามารถในการใช้นวัตกรรมการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ครูแกนนำและครูเครือข่ายทุกคนนำความรู้ด้านนวัตกรรมการสอนที่รับเพิ่มไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียนโดยเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้และรายงานผลในรูปแบบของการวิจัยชั้นเรียน ผลการใช้นวัตกรรมการสอน พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และสะท้อนผลการเรียนรู้และความพึงพอใจต่อการดำเนินการกิจกรรมของเครือข่ายการเรียนรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาเครือข่ายได้กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาไว้อย่างชัดเจน และมีแผนปฏิบัติการ จนทำให้สามารถดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับ สุรชัย โกศิยะกุล และคนอื่นๆ (2552) ที่พบว่าการพัฒนาเครือข่ายจำเป็นต้องกำหนด แผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นระบบ และสุนทรี ศิริอังกูร และคนอื่นๆ (2552) ที่พบว่าการพัฒนาเครือข่ายโดยใช้กลยุทธ์ เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นการสร้างข้อตกลงและความร่วมมือในการพัฒนา และเครือข่ายการเรียนรู้เกิด กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาเครือข่าย และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแจ่มจันทร์ ณ กาฬสินธุ์ และคนอื่นๆ (2548) ที่พบว่า ความสำเร็จของเครือข่าย เนื่องจาก 1) การมีเป้าหมายและจุดมุ่งหมายร่วมกัน การเป็นเครือข่ายสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความรู้ และ 2) การมีส่วนร่วมของสมาชิก ใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย เพราะทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ควรเป็นไปตามความสมัครใจและเครือข่ายควรมีความพร้อมทั้งความรู้ ความสามารถ และมีเวลาเพียงพอในการเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่าย
2. การจัดทำเอกสารประกอบการสร้างเครือข่ายที่สำคัญ คือ การเขียนบทความวิชาการเกี่ยวกับนวัตกรรมการสอนของตนเอง เป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาของครูแกนนำ เพราะได้มีการทบทวน สร้างความเข้าใจในตนเองและเตรียมความพร้อมในการสร้างเครือข่ายได้เป็นอย่างดี
3. การจัดกิจกรรมต่างๆ ตามกลยุทธ์การพัฒนา จำเป็นต้องกำหนดช่วงเวลาในการพัฒนาให้เหมาะสม เพราะด้วยภาระงาน ของเครือข่ายที่แตกต่างกัน ทำให้ยากต่อการดำเนินการ ดังนั้นการติดต่อสื่อสารเป็นสิ่งที่สำคัญจึงต้องใช้วิธีการหลากหลาย ทั้งในรูปแบบของการโทรศัพท์ E-mail, Facebook
4. การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อขยายผลการพัฒนาเครือข่าย พบว่ามีผู้ให้ความสนใจมาก สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการเรียนรู้ด้านนวัตกรรมการสอนของครูในเขตพื้นที่ จึงควรพัฒนากิจกรรมในลักษณะนี้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมการสอนกับครูกลุ่มอื่นๆ ต่อไปในลักษณะเครือข่ายอีก
2. ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการสอนใหม่ โดยใช้รูปแบบเครือข่ายการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ซีคเซส มีเดีย.
- แจ่มจันทร์ ณ กาฬสินธุ์ และคนอื่นๆ. (2548). การพัฒนากระบวนการเครือข่ายการเรียนรู้กรณีศึกษา : เครือข่ายฝ้ายไหม ไผ่โบราณ จังหวัดกาฬสินธุ์. กาฬสินธุ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2539). การวางแผนเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- ประเวศ วะสี. (2538). **พลังสร้างสรรค์เพื่อการทำงานในสถานการณ์โรคเอดส์**. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ : พรินทิวานกราฟฟิค.
- _____. (2549). รายงานการติดตามและประเมินความก้าวหน้าการปฏิรูปการศึกษาด้านการเรียนรู้เมื่อสิ้นปีงบประมาณ 2548. กรุงเทพฯ : 21 เซนจูรี่.
- สมชัย วงษ์นายะ และทวนทอง เขาวงกิตพิงศ์. (2558). กลยุทธ์การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรและตาก. **สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 21(3), 107-123.**
- สมบูรณ์ ตันยะ. (2553). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาโรงเรียนเครือข่ายเพื่อปฏิรูปการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สุรัชย์ โกดิตะกุล และคนอื่นๆ. (2552). การวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ระยะเวลาที่ 1. กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สุนทร ศิริอังกูร และคนอื่นๆ. (2552). กลยุทธ์การพัฒนาและการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายวิจัยการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง กลุ่ม 1. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.